

Έκθεση Ολοκληρωμένης Πολιτικής

Έκθεση Ολοκληρωμένης Πολιτικής

Η παρούσα Έκθεση Ολοκληρωμένης Πολιτικής έχει ως στόχο να παρουσιάσει τις συστάσεις πολιτικής που απορρέουν από τα ερευνητικά ρεύματα που διερεύνησε η ομάδα του έργου EnTrust. Βασίζεται στα ευρήματα και τις συστάσεις που παρουσιάστηκαν στα επτά Ενημερωτικά Δελτία Ευρωπαϊκής Πολιτικής (ΕΔΕΠ), τα οποία στηρίζονται στην έρευνα που διεξήγαγε η ομάδα και εμπλουτίστηκαν από συζητήσεις στρογγυλής τράπεζας με ενδιαφερόμενους φορείς.

Η Έκθεση παρέχει μια ολιστική επισκόπηση των ευρημάτων της έρευνας του έργου EnTrust, όπως παρουσιάστηκαν στα ΕΔΕΠ, και στη συνέχεια παρέχει δώδεκα γενικές συστάσεις που απορρέουν από αυτά.

Οι προσωπικοί και κοινωνικοί όροι της διαφωτισμένης εμπιστοσύνης

Ο κύριος άξονας του έργου είναι η διερεύνηση της έννοιας της «διαφωτισμένης εμπιστοσύνης» και του τρόπου με τον οποίο αυτή μπορεί να εφαρμοστεί στα διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης. Όπως έδειξε η έρευνά μας,¹ οι άνθρωποι τείνουν να θεωρούν την εμπιστοσύνη και τη δυσπιστία ως ξεχωριστές, συνυπάρχουσες διαστάσεις του ίδιου φαινομένου. Τόσο η υπερβολική εμπιστοσύνη όσο και η δυσπιστία απέναντι στις αρχές θεωρούνται ανεπιθύμητες, καθώς θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μια άνευ όρων «τυφλή» υπακοή στην εξουσία, χωρίς να εξετάζονται κριτικά οι διαθέσιμες πληροφορίες, ή να οδηγήσουν σε έλλειψη θεσμικής λογοδοσίας, ή σε μια εκ των προτέρων απόρριψή της, η οποία τείνει να πυροδοτεί την απάθεια και την απροθυμία των πολιτών να εμπλακούν στην πολιτική ζωή. Επιπλέον, η εμπιστοσύνη και η δυσπιστία απέναντι στους θεσμούς βασίζονται στις προσωπικές εμπειρίες του καθενός/καθεμιάς με τις αρχές κατά τη διάρκεια μιας ολόκληρης ζωής, συμπεριλαμβανομένων των πρώτων χρόνων ζωής, και βασίζονται στον σεβασμό και στη δυνατότητα να ακουστεί η «φωνή» μας, καθώς και στην ύπαρξη ενός διαφανούς και προβλέψιμου πλαισίου.² Τα στοιχεία αυτά πρέπει να συνυπάρχουν, καθώς οι καλές αλληλεπιδράσεις, για παρά-

δειγμα με τους «εργαζόμενους πρώτης γραμμής» που εκπροσωπούν τις κοινωνικές υπηρεσίες, δεν αρκούν για να μετατρέψουν την εμπιστοσύνη στον μεμονωμένο δημόσιο υπάλληλο σε εμπιστοσύνη στους θεσμούς.³

Ενώ μια κατάσταση «μετριασμένης εμπιστοσύνης» (αυτό που αποκαλούμε «διαφωτισμένη εμπιστοσύνη») θεωρείται ιδεώδης, η έλλειψη ενδιαφέροντος ή σχετικών πληροφοριών μπορεί να οδηγήσει τους πολίτες είτε σε ένα «κενό εμπιστοσύνης» όπου δεν μπορεί να εντοπιστεί ούτε εμπιστοσύνη ούτε δυσπιστία, ή και σε δυσπιστία όταν υπάρχει υπερφόρτωση πληροφοριών.⁴ Γι' αυτό οι εμπειρογνώμονες, οι επιστή-

μονες, τα μέσα ενημέρωσης, οι κοινωνικοί εταίροι και η κοινωνία πολιτών διαδραματίζουν βασικό ρόλο ως διαμεσολαβητές στην ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης και δυσπιστίας και ως πηγές αξιόπιστων πληροφοριών.⁵ Ταυτόχρονα, η διαφωτισμένη εμπιστοσύνη μπορεί να προκύψει μόνο εάν οι πολίτες είναι εφοδιασμένοι με τα εργαλεία για να διακρίνουν την αξιόπιστη πληροφόρηση από την παραπληροφόρηση

1 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 3: «Ο Ρόλος των Δημοκρατικών Κοινωνικών Κινήματων στην Οικοδόμηση Εμπιστοσύνης & Δυσπιστίας», EnTrust, Αύγουστος 2022. Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 5: «Καλλιεργώντας την εμπιστοσύνη στη διακυβέρνηση: διαπιστώσεις από μια εξελικτική-ψυχολογική προσέγγιση», EnTrust, Αύγουστος 2023.

2 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 5: «Καλλιεργώντας την εμπιστοσύνη στη διακυβέρνηση: διαπιστώσεις από μια εξελικτική-ψυχολογική προσέγγιση», EnTrust, Αύγουστος 2023.

3 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 2: «Εμπιστοσύνη και Δυσπιστία στις Δημόσιες Πολιτικές στο Επίπεδο των Υπηρεσιών Πρώτης Γραμμής», EnTrust, Φεβρουάριος 2022. Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 7: «Μια ζωντανή δημόσια σφαίρα και ένας αξιόπιστος διάλογος με τους πολίτες σε επίπεδο ΕΕ», EnTrust, Σεπτέμβριος 2023.

4 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 5: «Καλλιεργώντας την εμπιστοσύνη στη διακυβέρνηση: διαπιστώσεις από μια εξελικτική-ψυχολογική προσέγγιση», EnTrust, Αύγουστος 2023.

5 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 1: «Οι θεωρητικές και κανονιστικές βάσεις της εμπιστοσύνης και της δυσπιστίας», EnTrust, Σεπτέμβριος 2020.

ση, καθιστώντας γι' αυτόν τον λόγο την ιδιότητα του πολίτη και τον εγγραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης ζωτικής σημασίας.⁶

Επιπλέον, η διαφωτισμένη εμπιστοσύνη βασίζεται στην ενεργή ιδιότητα του πολίτη και στη δυνατότητα των μη προνομιούχων κοινωνικών ομάδων να συμμετέχουν ενεργά στη δημόσια ζωή. Η ενεργός συμμετοχή περιλαμβάνει μορφές συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία χάραξης πολιτικής πέραν των εκλογών· τα ευρήματα της έρευνάς μας υποδηλώνουν ότι όσοι/ες τείνουν να λαμβάνουν μέρος σε συμβατικές μορφές πολιτικής συμμετοχής (όπως η ψήφος) είναι εκείνοι/ες που έχουν υψηλότερα επίπεδα εμπιστοσύνης στην εθνική κυβέρνηση.⁷ Ταυτόχρονα, οι μη προνομιούχες κοινωνικές ομάδες έχουν υψηλότερο επίπεδο δυσπιστίας απέναντι στους θεσμούς, επειδή είναι αποστασιοποιημένες από την πολιτική, την οποία αντιλαμβάνονται ως απομακρυσμένη από την καθημερινή τους ζωή και ως ανίκανη ή απρόθυμη να εκπληρώσει τις υποσχέσεις της.⁸ Παρ' όλα αυτά, τα κοινωνικά κινήματα συμβάλλουν στην ενεργοποίηση όσων έχουν λιγότερη εμπιστοσύνη στο σύστημα⁹ και προωθούν ένα όραμα διαφωτισμένης εμπιστοσύνης (ή «υγιούς δυσπιστίας») προς τους πολιτικούς θεσμούς και τείνουν να συνεργάζονται περισσότερο με δομημένους φορείς της κοινωνίας πολιτών, όπως οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ).¹⁰ Επομένως, ένα πολιτικό σύστημα που προωθεί τη διαφωτισμένη εμπιστοσύνη πρέπει να θεωρεί τα κοινωνικά κινήματα και τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών ως νόμιμους και αναγκαίους παράγοντες στη διαδικασία χάραξης πολιτικής για την εκπροσώπηση της φωνής των πολιτών, να δημιουργεί χώρο για την αποτελεσματική επιρροή όλων αυτών των διαφορετικών μορφών ενεργούς συμμετοχής των πολιτών, να προωθεί νέες, συμπληρωματικές μορφές και να τις ενσωματώνει σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης.¹¹

Με βάση αυτά τα ευρήματα, η έρευνα του έργου EnTrust προτείνει μια σειρά συστάσεων που συγκε-

ντρώνονται γύρω από τέσσερις διαστάσεις: ένα δημοκρατικό πλαίσιο βασισμένο στο κράτος δικαίου και τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων· ενισχυμένες συνθήκες για την ανάπτυξη και την ανταλλαγή αξιόπιστων πληροφοριών· ένα ευνοϊκό περιβάλλον στο οποίο οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν ενεργά· μια ολοκληρωμένη κοινωνική συμμετοχή στη χάραξη πολιτικής.

Ένα δημοκρατικό πλαίσιο βασισμένο στο κράτος δικαίου και στη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων

■ **#1 Καθιέρωση ειδικής παρακολούθησης της δημόσιας σφαίρας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο στο πλαίσιο ενός ενισχυμένου κύκλου της ΕΕ για το κράτος δικαίου**

Η διαφωτισμένη εμπιστοσύνη μπορεί να εξασκηθεί μόνο με την πλήρη απόλαυση των πολιτικών ελευθεριών και των δημοκρατικών δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος διαμαρτυρίας και του δικαιώματος του συνέρχεσθαι, τα οποία έχουν υποστεί πλήγματα εντός της ΕΕ τα τελευταία χρόνια. Από το 2022, η ετήσια έκθεση για το Κράτος Δικαίου, η οποία αναφέρεται σε κάθε Κράτος Μέλος, απευθύνει συγκεκριμένες συστάσεις σε κάθε χώρα της ΕΕ. Η έκθεση, η οποία από το 2024 θα καλύπτει και τις υποψήφιες προς ένταξη στην ΕΕ χώρες, θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο κεφάλαιο για τη δημόσια σφαίρα, με βάση δείκτες που θα αξιολογούν τα νομικά πλαίσια και τις πολιτικές, μετρώντας την ικανότητα των θεσμών να αλληλεπιδρούν με την κοινωνία πολιτών και τα κοινωνικά κινήματα, καθώς και να επιτρέπουν την εμφάνιση νέων κινήματων και οργανώσεων. Η σύνταξη ενός τέ-

6 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 4: «Οικοδόμηση Εμπιστοσύνης και Δυσπιστίας στα Μέσα Ενημέρωσης: Ο Ρόλος της Παραπληροφόρησης και της Ελευθερίας των Μέσων», EnTrust, Ιούνιος 2023.

7 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 6: «Αξιολογώντας την Εμπιστοσύνη και τη Δυσπιστία των Πολιτών στη Διακυβέρνηση», EnTrust, Δεκέμβριος 2023.

8 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 2: «Εμπιστοσύνη και Δυσπιστία στις Δημόσιες Πολιτικές στο Επίπεδο των Υπηρεσιών Πρώτης Γραμμής», EnTrust, Φεβρουάριος 2022.

9 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 6: «Αξιολογώντας την Εμπιστοσύνη και τη Δυσπιστία των Πολιτών στη Διακυβέρνηση», EnTrust, Δεκέμβριος 2023.

10 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 3: «Ο Ρόλος των Δημοκρατικών Κοινωνικών Κινήματων στην Οικοδόμηση Εμπιστοσύνης & Δυσπιστίας», EnTrust, Αύγουστος 2022.

11 Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκής Πολιτικής 1: «Οι Θεωρητικές και Κανονιστικές Βάσεις της εμπιστοσύνης και της δυσπιστίας», EnTrust, Σεπτέμβριος 2020.

τιου κεφαλαίου θα πρέπει να αποτελέσει μέρος μιας ευρύτερης διαδικασίας αναθεώρησης του κύκλου του Κράτους Δικαίου: θα πρέπει να περιλαμβάνει συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης, εύκολα προσβάσιμα από την κοινωνία πολιτών και τους κατοίκους της ΕΕ, για την ταχεία παρέμβαση όταν σημειώνονται τυπικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων των πολιτών σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο· μια ισχυρότερη προώθηση της προληπτικής συλλογής δεδομένων σχετικά με τις επιθέσεις κατά των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως πηγή πληροφοριών για τις εκθέσεις ανά χώρα· και ενδελεχή παρακολούθηση από την Επιτροπή των επιμέρους συστάσεων προς τα Κράτη Μέλη, σε διάλογο με την τοπική κοινωνία πολιτών. Στο πλαίσιο του κύκλου για το Κράτος Δικαίου, η ΕΕ θα πρέπει να δημοσιεύει μία έκθεση που θα αναλύει τον αντίκτυπο που είχαν ή μπορούν να έχουν οι νομοθετικές και μη νομοθετικές πολιτικές της ΕΕ που εγκρίθηκαν το προηγούμενο έτος και βρίσκονται στο στάδιο της συζήτησης, στη δημόσια σφαίρα, στα θεμελιώδη δικαιώματα και στη λειτουργία των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών (ΟΚΠ).

■ #2 Αύξηση της διαφάνειας των θεσμικών οργάνων της ΕΕ: μια διαθεσμική συμφωνία ως πρότυπο για τα Κράτη Μέλη

Η εμπιστοσύνη στους θεσμούς μπορεί να διατηρηθεί όταν οι τελευταίοι απαλλάσσονται από τη διαφθορά, λειτουργούν με διαφάνεια ως προς τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και παραμένουν ανοικτοί στον έλεγχο. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να συντάσσει μία έκθεση σχετικά με τη διαφάνεια των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, με βάση τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή. Μια τέτοια έκθεση θα πρέπει να οδηγεί σε μια συμφωνία μεταξύ όλων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ σχετικά με κοινά και συγκεκριμένα μέτρα για την αύξηση της εσωτερικής διαφάνειας και της λογοδοσίας έναντι του κοινού.

Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνουν: έναν κοινό κώδικα δεοντολογίας για τους υπαλλήλους της ΕΕ· μέτρα για την πρόληψη της κακοδιοίκησης, της διαφθοράς και των πρακτικών της «περιστρεφόμενης θύρας»· δημοσιοποίηση των συναντήσεων εργασίας των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων των φορέων λήψης αποφάσεων της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που διεξάγονται μέσω διαδικτύου ή μέσω τηλεφωνικής κλήσης, καθώς και εκείνων που χαρακτηρίζονται ως ανεπίσημες μέτρα για την αύξηση της θεσμικής λογοδοσίας, όπως η αναθεώρηση των κανόνων πρόσβασης στα έγγραφα, ώστε να εξασφαλίζεται ευρύτερη πρόσβαση, η πρόσβαση του κοινού στα προπαρασκευαστικά έγγραφα εργασίας του Συμβουλίου, η δημοσίευση των πρακτικών ψηφοφορίας των Κρατών Μελών στις προπαρασκευαστικές ομάδες εργασίας του Συμβουλίου και η δημοσίευση των σχετικών εγ-

γράφων του τριμερούς διαλόγου. Ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής θα πρέπει να εξουσιοδοτηθεί να ελέγχει και να προάγει τέτοιες διαθεσμικές συμφωνίες. Παράλληλα, η Επιτροπή θα πρέπει να προωθεί συστάσεις του Συμβουλίου που θα δεσμεύουν τα Κράτη Μέλη να αναπαράγουν τέτοια μέτρα στο δικό τους εθνικό πλαίσιο.

■ #3 Ενίσχυση της τοπικής δημοκρατίας με υποστήριξη, επενδύσεις και ανταλλαγή πολιτικών μέσω ενός ανανεωμένου Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης για τη Δημοκρατία

Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές τείνουν να απολαμβάνουν μεγαλύτερης εμπιστοσύνης από τους πολίτες, καθώς βρίσκονται πιο κοντά στην καθημερινή τους ζωή· ταυτόχρονα, αντιμετωπίζουν τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της εφαρμογής των πολιτικών, των κρίσεων και των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Από την άλλη πλευρά, παρατηρείται μια τάση συγκεντρωτισμού, ένας κατακερματισμός μεταξύ των διαφόρων επιπέδων εξουσίας και ένας αγώνας των τοπικών αρχών να προσαρμοστούν στις νέες μορφές συμμετοχής, να ανταποκριθούν στις ανάγκες των πολιτών και να αντιμετωπίσουν μειωμένες δυνατότητες και πόρους. Ενώ τα στοιχεία αυτά δεν υπόκεινται σε άμεσες πολιτικές της ΕΕ λόγω των αρμοδιοτήτων που ορίζει η Συνθήκη για την ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί ακόμη να προωθήσει την τοπική δημοκρατία με άλλα μέσα.

Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για τη Δημοκρατία θα πρέπει να ανανεωθεί κατά την επόμενη κοινοβουλευτική περίοδο, ώστε να συμπεριλάβει μια ειδική εστίαση στην τοπική δημοκρατία, προτείνοντας συγκεκριμένα μέτρα για την υποστήριξή της. Μεταξύ αυτών, θα πρέπει να συμπεριλάβει τη δημιουργία του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης (ενός εμβληματικού έργου που παρέχει εξατομικευμένη τεχνική εμπειρογνωμοσύνη στα Κράτη Μέλη της ΕΕ για το σχεδιασμό και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων) που αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι δημόσιες αρχές μπορούν να εμπλέκουν και να συνεργάζονται με την κοινωνία πολιτών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων πολιτικής, ανοικτό στις εθνικές και τοπικές αρχές. Θα πρέπει επίσης να επανεξετάσει τους κανονισμούς των διαρθρωτικών ταμείων και του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ώστε να διασφαλίσει ότι η συμμετοχή των τοπικών αρχών και της κοινωνίας πολιτών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των έργων αξιολογείται διεξοδικά· θα πρέπει τέλος να προωθήσει την Τοπική Δημοκρατία ως κεντρικό θέμα της επόμενης ευρωπαϊκής εβδομάδας περιφερειών και πόλεων, σε συνεργασία με την Επιτροπή των Περιφερειών, ώστε να επιτρέψει στις περιφερειακές αρχές, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τους φορείς λήψης αποφάσεων και την κοινωνία πολιτών να συναντηθούν και

να συζητήσουν τους πόρους, την τεχνική υποστήριξη και τα νομικά πλαίσια που απαιτούνται για την ενδυνάμωση της τοπικής δημοκρατίας.

■ #4 Καθιέρωση της ευρωπαϊκής διάστασης των δημόσιων υπηρεσιών για την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων

Οι εργαζόμενοι στις κοινωνικές υπηρεσίες αποτελούν για πολλές μη προνομιούχες οικογένειες το κύριο σημείο επαφής με τους θεσμούς, και ενώ υπάρχει ένα γενικό αίσθημα εμπιστοσύνης προς αυτούς, τούτο δεν μεταφράζεται σε θεσμική εμπιστοσύνη. Καθώς τα μη προνομιούχα άτομα αισθάνονται δυσπιστία απέναντι στους θεσμούς και έλλειψη ενδιαφέροντος για την πολιτική ως παράγοντα αλλαγής, είναι ζωτικής σημασίας η ΕΕ να εκλάβει τις δημόσιες υπηρεσίες ως μέρος

της αποστολής της για την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Ακολουθώντας το αίτημα του Κοινοβουλίου, η Επιτροπή θα πρέπει να προτείνει μια οδηγία για το ελάχιστο εισόδημα, η οποία θα πρέπει να αποτελέσει παράδειγμα των αρχών που οφείλουν να τηρούν οι δημόσιες υπηρεσίες, τόσο ως προς τους χρήστες όσο και ως προς τους εργαζομένους τους. Μεταξύ αυτών των αρχών συμπεριλαμβάνονται: η διαφάνεια και η προσβασιμότητα των πληροφοριών, χωρίς νομική ορολογία, σχετικά με το ποιος δικαιούται τις υπηρεσίες αυτές και ποια κριτήρια χρησιμοποιούνται σε περίπτωση αποφάσεων κατά διακριτική ευχέρεια· η απλούστευση και η αποφυγή της επανάληψης των εγγράφων που ζητούνται μέσω του διυπηρεσιακού συντονισμού· η δυνατότητα εδραίωσης μηχανισμών ανατροφοδότησης για τους χρήστες των δημόσιων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας συμβουλίων χρηστών· η ενσωμάτωση όλων των τύπων μη προνο-

μιούχων ομάδων, με διατομεακή προοπτική· η υποστήριξη του κοινωνικού διαλόγου για τους εργαζόμενους πρώτης γραμμής, για τη βελτίωση των μισθών και των συνθηκών εργασίας τους και για την παροχή ευκαιριών κατάρτισης· οι επενδύσεις στην πρόσληψη προσωπικού για τη μείωση του αριθμού των υποθέσεων που χειρίζονται οι εργαζόμενοι πρώτης γραμμής και για την αύξηση της ποιότητάς τους· η αποσύνδεση του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού από αυτήν του ελεγκτή. Οι αρχές αυτές θα πρέπει επίσης να προωθηθούν μέσω άλλων εργαλείων της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και των χρηματοδοτικών εργαλείων της ΕΕ. Θα πρέπει να προωθηθεί μια ευρωπαϊκή συζήτηση για τις δημόσιες υπηρεσίες, με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, των δημόσιων αρχών, των εργαζομένων πρώτης γραμμής και των ενώσεων των χρηστών των δημόσιων υπηρεσιών.

Ενισχυμένες συνθήκες για την ανάπτυξη και την ανταλλαγή αξιόπιστων πληροφοριών

■ #5 Παρακολούθηση έτσι ώστε η εφαρμογή της Πράξης για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες και η τελική εκδοχή της Πράξης της ΕΕ για την Τεχνητή Νομοσύνη να καταπολεμήσουν την παραπληροφόρηση και να ακολουθούν μια προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν γίνει μια σημαντική πλατφόρμα διαμοιρασμού πληροφοριών όπου οι πολίτες απευθύνονται για να αντλήσουν ειδήσεις. Προκειμένου να καλλιεργηθεί η διαφωτισμένη εμπιστοσύνη, πρέπει να αποφεύγονται η παραπληροφόρηση, οι στρεβλωτικές πρακτικές και η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η συγκεκριμένη Πράξη για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες, και η Πράξη περί Τεχνητής Νομοσύνης της ΕΕ που βρίσκεται στο τελικό της στάδιο, κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά θα είναι ζωτικής σημασίας να αξιολογηθεί πώς θα επηρεάσουν τη διαφάνεια των πολιτικών διαφημίσεων και του πληρωμένου περιεχομένου, τον αντίκτυπό τους στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ελευθερίας της έκφρασης κατά τη διαχείριση του περιεχομένου και στην καταπολέμηση της παραπληροφόρησης και των διακρίσεων στο διαδίκτυο. Η εν λόγω αξιολόγηση θα πρέπει να πραγματοποιείται στη βάση μιας πολυμερούς προσέγγισης, με τη συμμετοχή δημοσιογράφων, οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών και ακαδημαϊκών.

■ #6 Διασφάλιση μιας ισχυρής Ευρωπαϊκής Πράξης για την Ελευθερία των Μέσων Ενημέρωσης και μιας οδηγίας κατά των στρατηγικών αγωγών/

νομικών διώξεων που αποσκοπούν στην αποθάρρυνση της δημόσιας συμμετοχής (SLAPPs) που να εγγυώνται την ποιοτική δημοσιογραφία ως δημόσιο αγαθό

Η αξιόπιστη πληροφόρηση και η εμπιστοσύνη στους θεσμούς απαιτούν ένα σύστημα μέσων ενημέρωσης που να είναι απαλλαγμένο από την πιθανή αιχμαλωσία από τις ατζέντες των πολιτικών παραγόντων και τα συμφέροντα των μεγαλοεπιχειρηματιών. Με την Ευρωπαϊκή Πράξη για την Ελευθερία των Μέσων Ενημέρωσης να συζητείται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, είναι ζωτικής σημασίας η προτεινόμενη πράξη να εφαρμόζει τα ευρωπαϊκά πρότυπα για τις υπηρεσίες των δημόσιων μέσων ενισχύοντας τους κανόνες και τους μηχανισμούς για την ενίσχυση της ανεξάρτητης διακυβέρνησης και της συντακτικής ανεξαρτησίας· να διασφαλίζει τη διαφάνεια όσον αφορά την ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης· να εγγυάται την ελευθερία της έκφρασης τόσο στα ιδιωτικά όσο και στα δημόσια μέσα ενημέρωσης· να χρηματοδοτεί έργα ανεξάρτητης πληροφόρησης και έργα διασταύρωσης ειδήσεων ή γεγονότων· να εγγυάται την ασφάλεια των δημοσιογράφων και να ενισχύει την προστασία των πηγών και των πληροφοριοδοτών, εφαρμόζοντας τη σύσταση CM/Rec (2016) 4 του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την προστασία της δημοσιογραφίας και την ασφάλεια των δημοσιογράφων και άλλων παραγόντων των μέσων ενημέρωσης. Η έγκριση μιας αυστηρής οδηγίας κατά των στρατηγικών αγωγών/διώξεων που αποσκοπούν στην αποθάρρυνση της δημόσιας συμμετοχής (SLAPPs) είναι θεμελιώδους σημασίας για την αποτροπή της φίμωσης των δημοσιογράφων και των ανεξάρτητων μέσων ενημέρωσης. Επιπλέον, οι δημοσιογράφοι θα πρέπει να έχουν νόμιμο δικαίωμα ενημέρωσης από τις δημόσιες αρχές και να τους παρέχεται πρόσβαση σε κυβερνητικά έγγραφα, ενώ θα πρέπει να εφαρμό-

ζονται διαφανείς και αμερόληπτες διαδικασίες για τη χορήγηση αδειών λειτουργίας σε μέσα ενημέρωσης.

Ένα ευνοϊκό περιβάλλον στο οποίο οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν ενεργά

■ #7 Έγκριση μιας ισχυρής οδηγίας για τις ευρωπαϊκές διασυνοριακές ενώσεις

Η διαφωτισμένη εμπιστοσύνη βασίζεται στη δυνατότητα της ενεργού συμμετοχής των πολιτών, η οποία με τη σειρά της απαιτεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ελεύθερη λειτουργία και ανάπτυξη των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών. Η Επιτροπή έχει προτείνει μια οδηγία για τις ευρωπαϊκές διασυνοριακές ενώσεις. Είναι ζωτικής σημασίας η προτεινόμενη οδηγία για τις ευρωπαϊκές διασυνοριακές ενώσεις να εξαλείψει τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ όταν δραστηριοποιούνται διασυνοριακά και να προωθήσει την εμπλοκή των πολιτών. Για το σκοπό αυτό, η προτεινόμενη οδηγία θα πρέπει να συμπληρωθεί με κατευθυντήριες γραμμές για τη συμμετοχή, καθώς και με κατάρτιση για τους δημοσίους υπαλλήλους.

■ #8 Απλοποίηση των όρων ευρωπαϊκής χρηματοδότησης για τις ΟΚΠ

Η ΕΕ διαθέτει ποικίλα προγράμματα για την υποστήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, υιοθετώντας μια προσέγγιση που βασίζεται σε υλοποίηση έργων ή σε επιχειρησιακές επιχορηγήσεις. Τα ποικίλα αυτά προγράμματα είναι, ωστόσο, ελάχιστα γνωστά στις μικρότερες οργανώσεις καθώς οι απαιτήσεις για την πρόσβαση στις προσκλήσεις για την υποβολή αιτήσεων χρηματοδότησης και την υποβολή εκθέσεων είναι απαγορευτικές για τις μικρότερες οργανώσεις. Θα πρέπει να παρέχεται σαφέστερη πληροφόρηση σχετικά με τα διάφορα προγράμματα, τις προϋποθέσεις υποβολής αιτήσεων χρηματοδότησης και τις διαδικασίες υποβολής εκθέσεων, καθώς και σαφή κριτήρια αξιολόγησης. Οι αιτήσεις θα πρέπει να είναι πιο φιλικές προς το χρήστη και οι επιχορηγήσεις λειτουργίας θα πρέπει να επιτρέπουν ευελιξία και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό για τις δραστηριότητες των ΟΚΠ. Θα πρέπει να υπάρχει ένας ισχυρός μηχανισμός ανατροφοδότησης σχετικά με τους στόχους της χρηματοδότησης/επιχορήγησης και τις απαιτήσεις υποβολής αιτήσεων και εκθέσεων.

■ #9 Ενσωμάτωση του εγγραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης και της πολιτειακής παιδείας στα προγράμματα σπουδών με την εφαρμογή της Οδηγίας για τις Υπηρεσίες Οπτικοακουστικών Μέσων και την παρακολούθηση της εφαρμογής της

σύστασης του Συμβουλίου για την προώθηση των κοινών αξιών, της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και της ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας

Η ενεργή ιδιότητα του πολίτη βασίζεται επίσης στη γνώση των πολιτικών θεσμών, στις μεθόδους πολιτικής συμμετοχής των πολιτών και στον εγγραμματοισμό στα μέσα ενημέρωσης για την αποκωδικοποίηση των πληροφοριών και την αναγνώριση της παραπληροφόρησης. Παρόλο που η ΕΕ διαθέτει μόνο υποστηρικτικές αρμοδιότητες για την εκπαίδευση, έχει τη δυνατότητα να ενθαρρύνει τα Κράτη Μέλη να νομοθετήσουν σχετικά με αυτά τα θέματα. Το άρθρο 33α της αναθεωρημένης Οδηγίας για τις Υπηρεσίες Οπτικοακουστικών Μέσων καλεί τα Κράτη Μέλη να αναπτύξουν προγράμματα για την ενίσχυση των δεξιοτήτων των πολιτών ως προς τον εγγραμματοισμό στα μέσα ενημέρωσης. Ένας τέτοιος στόχος μπορεί να επιτευχθεί με την ένταξή τους στα προγράμματα σπουδών και μέσω ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα οποία θα συμμετέχουν δημοσιογράφοι, ειδικοί της πληροφορικής και άλλες επαγγελματικές ομάδες. Επιπλέον, το Συμβούλιο ενέκρινε σύσταση σχετικά με την προώθηση των κοινών αξιών, την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και την ευρωπαϊκή διάσταση της διδασκαλίας, η οποία επικράτησε τη χρήση του πλαισίου «Ικανότητες για τον Δημοκρατικό Πολιτισμό» του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Επιτροπή θα πρέπει να συντάξει έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της και να προτείνει συγκεκριμένα εργαλεία για την εφαρμογή των προβλέψεών της, όπως ειδικά σκέλη στο πλαίσιο των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ. Τα προγράμματα αγωγής του πολίτη θα πρέπει, επίσης, να περιλαμβάνουν οργανώσεις και κινήματα της κοινωνίας πολιτών, καθώς και πανεπιστήμια, και να συνοδεύουν τα θεωρητικά μαθήματα με παιχνίδια προσομοίωσης που μπορούν να βοηθήσουν τους σπουδαστές να κατανοήσουν καλύτερα τις σύνθετες πολιτικές δομές και να αναδείξουν τη σημασία της πολιτικής στην καθημερινή ζωή.

Ολοκληρωμένη κοινωνική συμμετοχή στη χάραξη πολιτικής

■ #10 Ενίσχυση της πολιτικής συμμετοχής των νέων και της προοπτικής της νεολαίας στη χάραξη πολιτικής

Σύμφωνα με τη Eurostat, τα άτομα ηλικίας 15-29 ετών αποτελούν το 16% του πληθυσμού της ΕΕ. Ως μια υποεκπροσωπούμενη δημογραφική κατηγορία, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ενίσχυση της πολιτικής τους συμμετοχής ως μέσο για τη δρά-

ση των πολιτών και τη διαφωτισμένη εμπιστοσύνη. Τα μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη σε ευρωπαϊκό επίπεδο και σε επίπεδο Κρατών Μελών περιλαμβάνουν: μείωση της ηλικίας ψήφου (π.χ. Αυστρία, 16 ετών) και της ηλικιακής προϋπόθεσης για τη διεκδίκηση πολιτικών αξιωμάτων (π.χ. Δανία, 18 ετών), εισαγωγή ποσοτώσεων για τους νέους στις νομοθετικές συνελεύσεις, προσαρμόσιμων και ανάλογων με το πληθυσμιακό ποσοστό των ατόμων κάτω των 35 ετών, ενίσχυση του διαλόγου μεταξύ των νέων και εισαγωγή εργαλείων όπως το Youth Test, που θα αξιολογεί τον αντίκτυπο των νομοθετικών προτάσεων στους νέους με στόχο την ενσωμάτωση των προοπτικών της νεολαίας σε όλες τις πολιτικές.

■ #11 Εφαρμογή του άρθρου 11 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και δημιουργία νομικού πλαισίου για ουσιαστικό διάλογο με τους πολίτες

Η διαφωτισμένη εμπιστοσύνη απαιτεί να ακούγεται αποτελεσματικά η κοινωνία πολιτών στη χάραξη πολιτικής και να συμπεριλαμβάνονται διαφορετικές προοπτικές κατά τη χάραξη πολιτικών. Η ΕΕ θα πρέπει να πρωτοστατήσει και να εφαρμόσει το άρθρο 11 της ΣΕΕ και να δημιουργήσει ένα νομοθετικό πλαίσιο για το διάλογο με τους πολίτες κατά τη χάραξη της πολιτικής της, το οποίο θα μπορούσε να αποτελέσει πρότυπο για τα Κράτη Μέλη. Ένα τέτοιο διαθέσιμο πλαίσιο θα πρέπει να περιλαμβάνει τόσο τομεακά όσο και οριζόντια θέματα πολιτικών. Θα πρέπει να θεσπίζει έναν οδικό χάρτη για τις νομοθετικές πρωτοβουλίες, σαφή χρονοδιαγράμματα για προσβάσιμες ανοικτές και στοχευμένες διαβουλεύσεις για τα ενδιαφερόμενα μέρη, στις οποίες θα εκπροσωπούνται διαφορετικά συμφέροντα και οι ΟΚΠ θα διακρίνονται σαφώς από τους εκπροσώπους της βιομηχανίας, όπως τους επιχειρηματικούς ομίλους. Μια τέτοια διαφοροποίηση και συμμετοχή πρέπει να εφαρμοστεί και στη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών στις ομάδες εμπει-

ρογνωμόνων, με την παροχή σαφών κατευθυντήριων γραμμών για την επιλογή των μελών με βάση τα συμφέροντα που εκπροσωπούν. Κατά την υποβολή νομοθετικών προτάσεων μετά τις διαβουλεύσεις, θα πρέπει να αναφέρεται ποιοι ενδιαφερόμενοι φορείς ζητήθηκαν σε διαβούλευση, ποιες προτάσεις έγιναν δεκτές και ποιες απορρίφθηκαν και για ποιους λόγους, ενώ επιπλέον θα πρέπει να είναι υποχρεωτική η παροχή αιτιολόγησης για τη μη ενσωμάτωση των συστάσεων των ομάδων εμπειρογνωμόνων στις αποφάσεις. Οι εκ των προτέρων, ενδιάμεσες και εκ των υστέρων εκτιμήσεις επιπτώσεων, οι οποίες περιλαμβάνουν οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά και θεμελιώδη δικαιώματα, θα πρέπει να είναι υποχρεωτικές. Τέλος, τα θεσμικά όργανα θα πρέπει να ορίζουν σημεία επαφής για τους φορείς της κοινωνίας πολιτών.

■ #12 Προώθηση μηχανισμών διαβουλευτικής δημοκρατίας σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης

Ενεργή ιδιότητα του πολίτη σημαίνει επίσης ότι οι πολίτες θα πρέπει να συμμετέχουν στη χάραξη πολιτικής και μεταξύ των εκλογικών αναμετρήσεων. Ως συμπλήρωμα του διαλόγου με τους πολίτες, η ΕΕ και τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να αναπτύξουν, να χρηματοδοτήσουν και να εφαρμόσουν πρωτοβουλίες που ενσωματώνουν πρακτικές διαβουλευτικής δημοκρατίας στις διαδικασίες λήψης δημόσιων αποφάσεων. Θα πρέπει να ακολουθήσουν τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τη διαβουλευτική δημοκρατία, συμπεριλαμβανομένων: της θέσπισης νομικού πλαισίου, της εξασφάλισης σαφήνειας σχετικά με την αποστολή και τον σχεδιασμό των διαδικασιών αυτών και της διασφάλισης δίκαιης εκπροσώπησης και λογοδοσίας. Οι εν λόγω επιτροπές πολιτών θα πρέπει να συνεισφέρουν στα αρχικά στάδια της διαδικασίας χάραξης πολιτικής: θα πρέπει να διασφαλίζουν τη δίκαιη εκπροσώπηση της ποικιλομορφίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των μειονοτήτων και των μη προνομιούχων ομάδων. Εφόσον ο σχεδιασμός απαιτεί συντονιστές, ο τρόπος επιλογής τους θα πρέπει να είναι διαφανής και επιπλέον δεν θα πρέπει να έχουν συγκεκριμένα συμφέροντα επί του θέματος που συζητείται.

Κατά την παρουσίαση των απόψεων που θα συζητηθούν από τα πάνελ, θα πρέπει να καλύπτουν ολόκληρη τη δημόσια σφαίρα, να παρουσιάζουν ποικίλες πολιτικές απόψεις, συμπεριλαμβανομένης μιας συζήτησης μεταξύ διαφορετικών οργανώσεων των ενδιαφερομένων μερών, με τη δυνατότητα ενδεδειγμένης υποβολής ερωτήσεων από το ακροατήριο. Η ανατροφοδότηση της συμβολής των ομάδων πολιτών θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται στην αξιολόγηση των επιπτώσεων της νομοθεσίας και οι ομάδες θα πρέπει να μπορούν να παρακολουθούν την πρωτοβουλία στα επόμενα στάδια των διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, θα μπορούσε να προβλεφθεί μια μόνιμη συνέλευση των

πολιτών, η οποία θα έχει την αρμοδιότητα να δρομολογεί συμβουλευτικές επιτροπές πολιτών. Συμπληρωματικά, οι κάτοικοι θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ξεκινήσουν μια διαβουλευτική διαδικασία, μόλις επιτυγχάνεται ένα συγκεκριμένο όριο υποστήριξης.

Πληροφορίες του έργου

Το έργο EnTrust χρηματοδοτείται από την ΕΕ στο πλαίσιο του προγράμματος «Έρευνα και Καινοτομία» Ορίζοντας 2020 (συμφωνία επιχορήγησης αριθ. 870572). Οι συστάσεις και τα ευρήματα που παρουσιάζονται στην παρούσα Έκθεση Ολοκληρωμένης Πολιτικής βασίζονται στα θεματικά Ενημερωτικά Δελτία Ευρωπαϊκής Πολιτικής, τα οποία με τη σειρά τους βασίζονται στα επιστημονικά στοιχεία της έρευνας και στα αποτελέσματα των συζητήσεων στρογγυλής τράπεζας που διοργάνωσε η κοινοπραξία.

Η κοινοπραξία EnTrust αποτελείται από οκτώ ομάδες εταιρών που διεξάγουν δραστηριότητες έρευνας και διάδοσης σε επτά χώρες (Δημοκρατία της Τσεχίας, Δανία, Ελλάδα, Γερμανία, Ιταλία, Πολωνία και Σερβία) και σε επίπεδο ΕΕ. Το σχέδιο εργασίας της αποτελείται από επτά πακέτα εργασίας αφιερωμένα στη συστηματική ανάλυση και τον προβληματισμό διαφόρων πτυχών του θέματος:

1. Οι Θεωρητικές και Κανονιστικές Βάσεις της Εμπιστοσύνης και της Δυσπιστίας
2. Εμπιστοσύνη και Δυσπιστία στις Δημόσιες Πολιτικές στο Επίπεδο των Υπηρεσιών Πρώτης Γραμμής
3. Ο Ρόλος των Δημοκρατικών Κοινωνικών Κινήματων στη Διαμόρφωση της Εμπιστοσύνης και της Δυσπιστίας
4. Ο Ρόλος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην Οικοδόμηση της Εμπιστοσύνης και της Δυσπιστίας: Πληροφόρηση ή Πόλωση;
5. Η Εξελικτική-ψυχολογική Προσέγγιση για την Εμπιστοσύνη και τη Δυσπιστία
6. Η Αξιολόγηση της Εμπιστοσύνης και της Δυσπιστίας των Πολιτών στη Διακυβέρνηση: Μορφές, Προσδιοριστικοί Παράγοντες, Συνέπειες και Διορθωτικά Μέτρα
7. Εκπολιτίζοντας την Εμπιστοσύνη και τη Δυσπιστία: Πρότυπα και Συστάσεις

Περαιτέρω πακέτα εργασίας επικεντρώνονται στη διάδοση, την αξιοποίηση και την επικοινωνία ερευνητικών, διαχειριστικών και δεοντολογικών ζητημάτων.

Περισσότερες πληροφορίες για το έργο EnTrust διατίθενται στη διεύθυνση: www.entrust-project.eu.

Κοινοπραξία

Civil Society Europe (Βρυξέλλες, Βέλγιο)

Masaryk University (Μπρνο, Δημοκρατία της Τσεχίας)

Panteion University of Social and Political Sciences (Αθήνα, Ελλάδα)

University of Belgrade, Institute of Philosophy and Social Theory (Σερβία)

University of Copenhagen (Δανία)

University of Siegen (Γερμανία)

University of Siena (Ιταλία)

University of Warsaw (Πολωνία)

Επικοινωνία

Prof Dr Christian Lahusen

Project coordinator

University of Siegen
Department of Social Sciences
Adolf-Reichwein-Str. 2
57068 Siegen – Germany
e-mail: entrust@uni-siegen.de

Carlotta Besozzi

Project partner

Civil Society Europe
Rue du Congrès 13,
1000 Brussels – Belgium
e-mail: contact@civilsocietyeurope.eu

Social Media

Πληροφορίες Έργου

Τύπος Έργου: Συνεργατικό Έργο
Πρόσκληση: H2020 SC6 GOVERNANCE-01-2019: Εμπιστοσύνη στη Διακυβέρνηση
Ημερομηνία έναρξης: Φεβρουάριος 2020
Διάρκεια: 48 μήνες
Συντονιστής: Prof. Dr. Christian Lahusen, University of Siegen
Σύμβαση Έργου: 870572
Προϋπολογισμός Έργου που χρηματοδοτείται από την ΕΕ:
€ 2,978,151.25

Το έργο αυτό έλαβε χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Έρευνα και την Καινοτομία «Ορίζοντας 2020» βάσει της Σύμβασης Έργου υπ' αριθ. 870572. Το περιεχόμενο αυτής της έκδοσης αποτελεί αποκλειστική ευθύνη των συγγραφέων και δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

www.entrust-project.eu

